

Ethische scriptiebegeleider voorkomt plagiaat

Ze had een éénjarige studiebeurs gekregen (inclusief het collegegeld van 2950 euro voor non-EEA students). Met ingang van 24 september 2018 volgde ze het éénjarige Engelstalige masterprogramma 'Journalism and Media in Europe' van de Vrije Universiteit Brussel. Dat is één van de varianten van de onderzoeksmaster Communicatiewetenschappen binnen de faculteit Sociale Wetenschappen. In dat kader liep ze bij de facultaire onderzoeksgroep Cemeso een vijfmaands onderzoeksstage, waarvan ze verslag deed in haar master thesis. Nadat ze deze masterscriptie had ingeleverd, kreeg ze op 16 augustus 2019 bericht dat ze op studiefraude betrapt was en dat aan de scriptie daarom het cijfer 0/20 was toegekend. Op basis van een Turnitin-scan was namelijk geconstateerd dat ze in haar hoofdstuk 'Literature Review' plagiaat had gepleegd: bij haar verwijzingen naar primaire bronnen, had ze veelvuldig tekst en bronvermeldingen van ongenoemde secundaire bronnen gekopieerd (VUB OER art.118).¹ Zij heeft het dus abusievelijk doen voorkomen dat deze teksten en verwijzingen uit haar eigen koker kwamen en ze heeft de secundaire auteurs dus ook niet de verschuldigde eer betoond.

Deze tuchtrechtelijke beschikking is bekrachtigd door het lokale beroepscollege en vervolgens door de Vlaamse Raad voor Betwistingen (14/10/2019 rolnr. 465).² In het vonnis van de Raad is niet vermeld welke consequenties binnen de VUB gehecht worden aan het cijfer 0/20. Staat de nul voor 'not submitted' en mag ze de gereviseerde scriptie dus in de volgende examenperiode, na het eerstvolgende semester, alsnog indienen?

In haar verweer erkende de studente dat zij achteraf gezien inbreuk heeft gemaakt op de regels van integere wetenschappelijke verslaglegging, maar ze stelde dat ze uit onwetendheid heeft gehandeld en niet de bedoeling heeft gehad iemand te misleiden. Verder wijst zij erop dat ze, alvorens de eindversie van de scriptie officieel in te dienen, aan haar 'masterpromotor' (de scriptiebegeleider binnen Cemeso) feedback had gevraagd op de conceptversie en dat zijn feedback zeer positief was. Na al die lof van de scriptiebegeleider vindt ze het niet eerlijk dat de examencommissie haar vervolgens bij monde van de faculteitsdecaan een tuchtrechtelijke nul geeft voor haar scriptie. Zij stelt dat het tot de taak van een professionele scriptiebegeleider behoort de student te attenderen op eventuele door hem of haar gepleegde inbreuken op de regels van integere wetenschappelijke verslaglegging.

Laten we deze stelling van de gedupeerde masterstudente serieus onder de loep nemen. Had het inderdaad op de weg van de scriptiebegeleider gelegen om haar, al dan niet met behulp van een Turnitin-scan, voor misstappen te behoeden en haar tijdig te corrigeren? Mijns inziens heeft ze wel een punt:

a) Met name in éénjarige masteropleidingen staan de studenten onder grote tijdsdruk als ze hun masterproject zonder studievertraging trachten te realiseren en het bijbehorende scriptieverslag binnen de geldende deadlines trachten op te leveren.³ Die druk is nog veel groter voor buitenlandse beursstudenten die hun beursaanpak na afloop van het cursusjaar verliezen.

b) Weliswaar heeft de studieleiding de wettelijke plicht de studeerbaarheid van de masteropleiding binnen de éénjarige cursusduur te waarborgen, maar anderzijds voelen zowel de studieleiding als de masterstudenten zelf zich gebonden aan hoge kwaliteitseisen die aan wetenschappelijke masterscripties gesteld worden. Goedgekeurde scripties worden gewoonlijk opgenomen in een archief dat tot op zekere hoogte voor het publiek toegankelijk is, en in het kader van accreditatieprocedures worden ze steekproefsgewijze door visitatiecommissies getoetst aan academische maatstaven.

c) Er moeten binnen masterscripties twee gradaties van plagiaat worden onderscheiden: enerzijds plagiaat dat uit kwaadwillige fraude voortkomt;⁴ en anderzijds plagiaat, min of meer ongewild, dat het gevolg is van tekortschietende kwaliteitsbeheersing (niet alleen tijdens het onderzoeksproces maar met name ook tijdens het iteratieve verslagleggingsproces).⁵

¹ https://www.vub.be/sites/vub/files/oer_2018-2019_net.pdf

² <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/uitspraken-van-de-raad-voor-betwistingen-inzake-studievoortgangsbeslissingen-2019> (14/10/2019 rolnr. 465)

³ De faculteitsdecaan bevestigt in een krantenartikel dat de éénjarige cursusduur een belangrijke oorzaak kan zijn bij plagiaat in masterscripties. URL: <http://www.flanderstoday.eu/innovation/vub-roots-out-plagiarism-special-software> (8/7/2016)

⁴ Zie bijvoorbeeld het CBHO-vonnis in de zaak 2015/232/CBE. Het CBHO vonniste dat een scriptiestudent voor kwaadwillig plagiaat kan worden gestraft terwijl de eindversie nog niet is ingediend (URL: <https://www.cbho.nl/zaken/voortgang-van-de-zaken/2016/03/29/uitspraak-in-zaak-2015-232-cbe>)

⁵ Zie bijvoorbeeld een zaak bij het College van Beroep voor de Examens (CBE) van de R.U. Groningen: "niet ter discussie staat dat appellante een complete paragraaf in haar masterscriptie heeft overgenomen

- d)** Die tekortschietende kwaliteitsbeheersing kan voortkomen uit tijdgebrek, maar ook uit de neiging van sommige studenten om in eerste instantie voorrang te geven aan de vlotte leesbaarheid van hun teksten boven de nauwgezette naleving van alle conventies inzake integrale wetenschappelijke verslaglegging. Het valt hun zwaar de eigen affiniteit tot (en bedrevenheid in) concurrerende tekstgenres te bedwingen. Men denke bijvoorbeeld aan populairwetenschappelijke, didactische of journalistieke tekstgenres, waarin de schrijver vooral effectieve, probleemloze communicatie met de lezer tot stand tracht te brengen.
- e)** Gegeven de grote tijdsdruk waaronder studenten moeten werken (zoals in éénjarige masteropleidingen) mag van scriptiebegeleiders worden verwacht dat zij de studenten *tijdens* het onderzoeksproces en het iteratieve verslagleggingsproces ondersteunen in hun streven naar kwaliteitsbeheersing, dat mede gericht is op het voorkómen van plagiaat en op het tijdig opsporen en corrigeren van ingeslopen plagiaat. In een Franse beleidsnota wordt dit als volgt geformuleerd:⁶ “The best technique to prevent plagiarism is organizing frequent appointments between teacher and student throughout the dissertation writing or thesis and of course regular oral questions about some details of the work presented”.
- f)** In dat kader past ook de *formatieve toepassing* van Turnitin-scans. Als de student een eerste conceptversie van zijn of haar hoofdstuk Literature Review heeft geschreven, wordt deze bij wijze van service door de Turnitin-scan gehaald om te toetsen of het hoofdstuk uit een oogpunt van wetenschappelijke integriteit door de beugel kan. Tegen het einde van het verslagleggingsproces zou de hele scriptie nogmaals gescand kunnen worden om resterende kwaliteitsgebreken te detecteren.⁷
- g)** Volgens de nieuwe *Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit* is de scriptiebegeleider (in tuchtrechtelijke zin) zelfs persoonlijk aansprakelijk voor de eventuele integriteitsschendingen die door de student gepleegd worden, althans indien de student als stagiair of trainee aan een onderzoeksgroep verbonden is, waarbij zijn/haar masterproject deel uitmaakt van een publicatiegericht onderzoeksproject of onderzoeksprogramma van de onderzoeksgroep, en waarbij de scriptiebegeleider dus tevens als een supervisor fungeert, die vanuit de onderzoeksgroep in een gezagsrelatie tot de student staat.⁸
- h)** Gegeven de coachende relatie tussen scriptiebegeleider en student, zou het uiterst onprofessioneel zijn indien scriptiebegeleiders naar believen en zonder vooraankondiging de pet van beoordelaar en tuchtrechtelijke verbalisant kunnen opzetten.

>>> **Conclusie:** >>>

uit een wetenschappelijk artikel zonder hierbij op de voorgeschreven wijze te citeren” maar “appellante betoogt dat er geen sprake is van plagiaat in de zin van de OER en [de Regels en Richtlijnen] nu het plagiaat is aangetroffen in een concept versie (...) en niet in de eindversie” van haar scriptie. Blijkbaar hoopte de studente nog feedback te krijgen op haar conceptversie en die te kunnen verwerken voordat ze de finale versie zou inleveren. Maar de feedback bleef uit en in plaats daarvan stuurde de begeleider een proces-verbaal over het geconstateerde plagiaat naar de examencommissie. Het CBE oordeelt dat de tuchtrechtelijke frauderegels correct zijn toegepast. URL: https://www.rug.nl/education/laws-regulations-complaints/cbe/uitspraken/2017/047_fraude.pdf (9/5/2017).

⁶ In vertaling geciteerd door Irene Glendinning (2014). Responses to student plagiarism in higher education across Europe. *International Journal for Educational Integrity* 10:1 pp. 4-20. URL: <https://www.ojs.unisa.edu.au/index.php/IJEI/article/view/930/653> (p. 13). Zie ook: *Plagiarism Policies in Belgium* (october 2013). URL: <http://plagiarism.cz/ippheae/files/D2-3-02%20BE%20RT%20IPPHEAE%20CU%20Survey%20BelgiumNarrative.pdf>; en *Plagiarism Policies in the Netherlands* (april 2014). URL: <http://plagiarism.cz/ippheae/files/D2-3-20%20NL%20IPPHEAE%20Survey%20Holland%20Narrative.pdf>

⁷ In haar verweer bij de Raad van Betwistingen (op.cit.) wijst de studente eveneens op formatieve toepassingen van Turnitin-scans. Andere Vlaamse universiteiten zijn naar haar informatie veel coulanter dan de VUB: als ontoelaatbaar plagiaat in een scriptie is ontdekt, krijgt de student gelegenheid de desbetreffende gebreken alsnog te repareren. Glendinning (op.cit. p.12) rapporteert een soortgelijke bevinding uit haar Europese onderzoek: 49% van de ondervraagde docenten meldt dat een gangbare straf op plagiaat is dat de gewraakte onderdelen van de scriptie herschreven moeten worden. Ik vermoed dat zulke coulances in Vlaanderen en in de rest van Europa vooral worden toegepast als er geen sprake is van kwaadwillige fraude maar van tekortschietende kwaliteitsbeheersing.

⁸ <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/gedragscode-wetenschappelijke-integriteit/> (16/9/2018); en <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/gedragscode-wetenschappelijke-integriteit-ii-plagirende-studenten-gaan-vrijuit/> (25/9/2019)

Conclusie

Er zijn goede argumenten voor de volgende drie stellingen:

1. Het behoort tot de ethische verplichtingen van professionele scriptiebegeleiders om de student te ondersteunen bij de beheersing van de kwaliteit van het onderzoeksproces, inclusief het iteratieve verslagleggingsproces.
2. Hulp bij het voorkómen van plagiaat en bij het tijdig opsporen en corrigeren van ingeslopen plagiaat maakt deel uit van die ondersteuning.
3. Het behoort tevens tot de ethische verplichtingen van professionele scriptiebegeleiders om de student tijdig en expliciet te waarschuwen na welke rechtshandelingen van de student de scriptie geacht wordt te zijn ingediend, bij welke rechtshandelingen ze hun begeidersrol neerleggen, en bij welke rechtshandelingen ze, in plaats daarvan hun eventuele rol van beoordelaar en tuchtrechtelijke verbalisant op zich nemen.⁹

Wes Holleman,
weblog onderwijs, 3-11-2019
<http://www.onderwijsethiek.nl>

Enkele eerdere blogberichten over plagiaat:

<http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/bestrijding-van-studiefraude/> (27/3/2012)

<http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/knullige-regelgeving/> (1/9/2010)

<http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/hannes-minkema-over-plagiaat/> (11/7/2008)

<http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/fraudepreventie/> (9/12/2007)

<http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/49> (Tentamenfraude en plagiaat, 26/3/2007)

⁹ Deze stelling is niet van toepassing op het verbaliseren van een student in geval van kwaadwillige fraude (zoals bedoeld onder c). In voetnoot 4 wordt verwezen naar een CBHO-vonnis dat daarvan een voorbeeld geeft: de student had een groot deel van de scriptie van een medestudent overgeschreven, daarbij voorwendend dat het eigen werk was. Een tweede voorbehoud bij deze stelling is dat de beoordelaars bij het toekennen van een cijfer voor een masterproef wel mogen meewegen dat een student ongewoon veel hulp van de scriptiebegeleider heeft nodig gehad om tot een voldoende resultaat te komen, althans als één van de beoordelingscriteria is dat de kandidaat zich in staat heeft getoond om een onderzoeksproject relatief zelfstandig uit te voeren.